

การอภิปรายผลการวิจัย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเรื่อง พระนลคำหลวง สาวิตรี ศกุนตลา และ มีทนะพาชา ต่างเสนอรติภาวะของตัวละครได้มากน้อยต่างกันตามลักษณะของวรรณคดี โครงเรื่อง ตัวละคร การร้อยกรอง และกลวิธีการดำเนินเรื่อง

พระนลคำหลวง เป็นวรรณคดีที่เสพด้วยการอ่าน ด้วยเหตุนี้ พระนลคำหลวง จึงเป็นวรรณคดีเรื่องเดียวใน 4 เรื่อง ที่ไม่มีข้อจำกัดทางด้านศิลปะการแสดงเข้ามาเป็นอุปสรรคต่อการส่งสาร พระนลคำหลวง จึงแสดงรติภาวะของตัวละครได้อย่างเข้มข้นทุกรูปแบบทั้งรักของผู้ที่อยู่ห่างกัน ขณะเมื่อแรกรักกันแต่ยังไม่สมหวัง และขณะเมื่อสมหวังแล้วแต่ต้องพลัดพรากจากกัน และรักของผู้ที่ได้อยู่ด้วยกัน ภาวะรักเหล่านี้ได้ถูกจัดวางไว้อย่างถูกจังหวะมีเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกันอย่างเหมาะสม มีฉากที่กลมกลืนกับประสบการณ์ทางอารมณ์ของตัวละครเป็นอย่างดี เช่น สรรคที่ 12 เป็นฉากธรรมชาติที่นางทมิฬนตีพรรณนา เชื่อมโยงกับประสบการณ์ทางอารมณ์ของนางได้อย่างน่าสะเทือนใจ เป็นช่วงที่มีผู้นำมาปรับแสดงเป็นละคร (ละคร-โรงเรือน)¹ ด้วยเหตุที่อารมณ์โศกจากความรักเป็นสิ่งประทับใจในการเสพวรรณคดีมาแต่เดิม นอกจากนี้ในสรรคที่ 21 เมื่อธรม้าของวาหุ (พระนล)

¹ ผู้วิจัยได้รับคำบอกเล่าเป็นส่วนตัวจากอาจารย์โรงเรือนมัธยมฯ ผู้หนึ่ง

ผ่านประตูเมืองวิทรรภ์เข้ามาเสียงรยม้่าดั่งกึกก้อง สรรพสิ่งทั้งหลายต่าง
ตื่นตัวด้วยความลึงโลดใจ ภาพและเสียงสัมพันธ์กับโครงเรื่องเน้นให้เห็น
อารมณ์และความรู้สึกของตัวละครได้เป็นอย่างดี ค่าประพันธ์ถึง 26 ชนิด
ทั้งโคลง ฉันท์ กาพย์ และร่าย แสดงถึงความงดงามของรูปแบบที่ผสม
กลมกลืนกับเนื้อหาที่แสดงความรักและคุณสมบัติอันยิ่งใหญ่ของตัวละคร จน
กล่าวได้ว่ามีความเป็นเลิศทั้งในด้านรูปแบบและเนื้อหา คติที่ได้ก็มีลักษณะเป็น
สากล ใช้ได้กับมนุษย์ทุกยุคทุกสมัย พระนลคำหลวง จึงเป็นวรรณคดีคำหลวง
ที่พิสูจน์ว่ายุคสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นยุคที่มีความ
เจริญทางวัฒนธรรมสมเป็นชาติอารยะ ตรงตามพระราชประสงค์แห่งพระองค์
สาวิตรี แม้เป็นเรื่องขนาดเล็กและเป็นบทละครร้องแบบดึกดำบรรพ์
แต่มีพลังของศฤงคารรสโดดเด่น เพราะเหตุการณ์ต่างๆ ได้ถูกจัดลำดับไว้
อย่างมีศิลปะและเป็นเอกภาพ บทร้องมีพลังเร้าอารมณ์สะเทือนใจ แสดงริ-
ภาวะจากความมั่นคงเด็ดเดี่ยวของตัวละครผู้ซึ่งไม่หวาดหวั่นต่ออุปสรรคอัน-
ยิ่งใหญ่คือความตาย ดังเช่น นางสาวิตรี ประกาศยืนยันจะเลื้อกพระสัดขวาน
เป็นสวามีแม้พระสัดขวานจะมีอายุอีกเพียง 1 ปี นางจึงติดตามปราณของ
พระสัดขวานไปโดยมิหวั่นเกรงต่อพระยมและหนทางที่ยากลำบาก จากและ
บทสนทนาในเหตุการณ์ต่างๆ ยังช่วยแสดงปัญหาและความวิริยะอุตสาหะของ
นางให้เป็นที่ประจักษ์และเด่นยิ่งขึ้น นางสาวิตรีจึงเป็นตัวละครที่น่าประทับใจ
นางเป็นสตรีที่เพียบพร้อม งามอย่างที่สุดและเข้มแข็งกล้าหาญยิ่งกว่าบุรุษ
สมกับเป็นขัตติยนารี วิรกรรมแห่งความรักของนางจึงสร้างความประทับใจแก่
ผู้เสพอย่างมิรู้ลืม

ศกุนตลา เป็นบทละครร้องแบบดึกดำบรรพ์ จึงมีข้อจำกัดทางด้าน
ศิลปการแสดง อันเกิดจากผู้แสดงและผู้เสพ ในยุคที่มีความเปลี่ยนแปลงใน
รสนิยมทางละครที่เน้นความสวยงามของฉากและเครื่องแต่งกาย สิ่งเหล่านี้

คงมีอิทธิพลและเป็นชักจูงทำให้เกิด ศกุนตลา ฉบับพระราชนิพนธ์ไม่เด่นเท่า ฉบับของกาลิกลาส ตัวละครขาดความซับซ้อนทางอารมณ์ ศกุนตารรสีที่เกิดขึ้น จึงเด่นเฉพาะในช่วงแรก คือช่วงท้าวทฤษณันต์แอบชมโฉมนางศกุนตลา ช่วง ท้าวทฤษณันต์บังเอิญได้ฟังคำพรรณนาความในใจของนางศกุนตลาจึงแสดงองค์ ใต้ตอบคำของนาง และช่วงนางศกุนตลารำพันถึงท้าวทฤษณันต์ผู้เป็นที่รักภายหลัง คนชรรพ์วิวาท์ ฉากในช่วงเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นบรรยากาศที่ชวนให้เกิด ความรัญจวนใจเหมาะสำหรับการกล่าวถ้อยคำอันไพเราะอ่อนหวาน หรือ การคร่ำครวญรำพัน ฉากจึงเป็นวิภาวะที่สำคัญในการสร้างรติภาวะแก่ตัวละคร ส่วนในช่วงหลังเมื่อตัวละครได้พบกันหลังจากการพลัดพราก ไม่มีบทโต้ตอบ ของตัวละครเอก จึงทำให้ขาดความซับซ้อนในศกุนตารรสีไปอย่างน่าเสียดาย นอกจากนี้ความอ่อนด้อยของท้าวทฤษณันต์ในบทสนทนาเมื่อนางศกุนตลาถูกสาป ไม่สามารถทำให้ผู้เสพเกิดความประทับใจในรติภาวะของตัวละครได้ดีเท่า เรื่อง พระนลคำหลวง และ สาวิตรี

มัทนะพาธา เป็นบทละครพูดคำฉันท์ ที่มีความแปลกใหม่ ท้าทาย ความสามารถของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ถือเป็น เรื่องที่ ประสบความสำเร็จในด้านรูปแบบ ทรงใช้ฉันทลักษณ์ได้เหมาะสมกับเนื้อหา ทางอารมณ์และเนื้อหาทางความคิด กล่าวคือ ทรงพิถีพิถันเลือกฉันทลักษณ์ต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ทรงปรับฉันทให้เข้ากับบทพูดของตัวละครโดยหลีกเลี่ยง ศัพท์ยาก ทรงใช้คำไทยในกรอบของฉันทได้ดี ทำให้เป็นบทละครพูด คำฉันท์ที่สามารถนำมาแสดงได้จริง เพราะรูปแบบสามารถนำเสนอให้ผู้เสพได้ดี โดยเฉพาะคำประพันธ์ในองก์ที่ 1 และ 3 นอกจากนี้ทรงนำคำบาลีสันสกฤต มาใช้ในบทขอพรได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะบทขอพรของพระกาละทรรคิน ในตอนท้ายเรื่องซึ่งแต่งด้วยฉันทที่มีลหุมาก ส่วนในด้านเนื้อหา มีจุดอ่อนในด้าน โศร่งเรื่อ และลักษณะนิสัยของท้าวชัยเสนที่ไม่เลือกต่อการเกิดศกุนตารรสี

เพราะท้าวชัยเสนมีความอ่อนด้อยในแง่ความไม่มั่นคงของสภาพอารมณ์ แม้
 โศรกเรื่องได้แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งกับฝ่ายปฏิบัติกัน แต่ก็มิได้เฉลียวใจ
 เชื่อมโยงกับการใส่ร้ายของนางฉันทิ จึงมีผลให้กลุ่บายสำเร็จโดยง่าย
 พฤติกรรมเช่นนี้ค้านกับการปฏิบัติที่ทรงให้ไว้แก่นางมัทนา แสดงว่าการ
 ปฏิบัติไม่มีผลกระทบต่อความรู้สึกของท้าวชัยเสนให้เกิดความเชื่อมั่นในความ
 ที่อัสติษของนางมัทนา จึงปักใจเชื่อตามอุบายอย่างง่ายดาย ประหนึ่งรัตติภาวะ
 ของพระองค์ไม่มีพลังพอที่จะต่อสู้กับภาวะโกรธ แสดงว่ามีอุปนิสัยฉุนเฉียวและ
 หวาดระแวงง่าย จะอย่างไรก็ตามหากจะมองเฉพาะตอน มัทนะพาธา มี
 ตอนที่เด่นๆ หลายตอน เช่น บทเจรจาโต้ตอบระหว่างนางมัทนากับสุเทษณ์
 ในขณะที่นางต้องมนตร์สะกดของมาชวริน แต่นางสามารถโต้ตอบปฏิเสธความ-
 รักของสุเทษณ์ผู้พยายามจะให้นางตอบรับรัก แสดงคุณสมบัติอันน่าชื่นชมของ
 ตัวเอกฝ่ายหญิง ซึ่งจะปรากฏต่อไปอีกอย่างสม่ำเสมอ หรือบทที่ก่อให้เกิด
 ศฤงคารรสอันเกิดจากรัตติภาวะของตัวละครเมื่อแรกรักกัน นับเป็นบทรักที่น่า
 ช่างซึ่งที่สุด คือเมื่อท้าวชัยเสนและนางมัทนาต่างคร่ำครวญว่าพันถึงกันและกัน
 บังเอิญท้าวชัยเสนได้ฟังคำรำพึงของนาง จึงเปิดเผยความในใจของพระองค์
 เช่นกัน ทั้งสองต่างเข้าใจในรักที่มีต่อกัน โต้ตอบกันด้วยวาทีลิลที่ไพเราะ
 ท่ามกลางบรรยากาศที่เป็นใจสอดคล้องกับอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร
 ฉากรักในเรื่อง มัทนะพาธา จึงเป็นฉากที่อ่อนหวานและลึกซึ้งมากที่สุด ใน
 บรรดาวรรณคดีที่ศึกษา แต่น่าเสียดายที่ศฤงคารรส เกิดขึ้นได้เฉพาะบางช่วง
 เฉพาะตอนเท่านั้น เพราะมิได้เชื่อมโยงรัตติภาวะของตัวละครตลอดทั้งเรื่อง
 ให้เกิดความผสมกลมกลืนกันเป็นเอกภาพ จนมีความเข้มข้นดังเรื่อง พระนล
คำหลวง เนื่องจากมีโศกภาวะเด่นกว่ารัตติภาวะในตอนท้ายเรื่อง

อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความรักไว้ค่อนข้างน่าสนใจให้เกิดความตระหนักในคุณค่า

ของความรัก ความรักเป็นสิ่งทรงอำนาจที่ยิ่งใหญ่ มีพลังผลักดันให้มนุษย์พบกับความสุขและความทุกข์ตามครรลองที่มนุษย์เป็นผู้เลือกไว้ ในขณะที่เดียวกันความรักเป็นสิ่งที่เปราะบาง ผู้ที่มีความรักจึงต้องถนอมรักและเชื่อมั่นในคุณค่าของคนรัก เพื่อให้รักนั้นนำความสุขอันนิรันดร์มาสู่ผู้เป็นเจ้าของรัก นอกจากนี้แสดงถึงทัศนะเกี่ยวกับความงามไว้อย่างน่าสนใจว่า ความงามเป็นเหตุแห่งความลุ่มหลงอันนำมาซึ่งความทุกข์ ทั้งตัวผู้เป็นเจ้าของความงามและผู้ที่มาลุ่มหลงในความงามนั้น เช่น กลี ทวาบร และสุเทษณ์ ผู้ลุ่มหลงในความงาม ต้องทนทุกข์ทรมานเพราะความผิดหวัง กลีและทวาบรต้องถูกไฟพยายามเผาผลาญนานถึง 12 ปี จึงมีโอกาสแก้แค้นนางทมายันตี ภายหลังจากถูกพิษพระยานาค ในขณะที่สิงอยู่ในร่างพระนล ส่วนสุเทษณ์ก็ไร้สุข แม้จะอยู่บนวิมานที่เพียบพร้อมด้วยสิ่งบำรุงบำเรอความสุข ส่วนผู้ไม่ลุ่มหลงในความงาม เช่น ศุภางค์ ยังไม่วายต้องเดือดร้อนเพราะถูกระแวงจากท้าวชัยเสนว่าศุภางค์มีใจต่อนางมัทนา ความรักของสุเทษณ์ทำให้ความรักของนางมัทนามีคุณค่ายิ่งขึ้น แต่ความอ่อนด้อยของท้าวชัยเสนเป็นเหตุสำคัญของความสลดใจ ซึ่งเน้นความเด็ดเดี่ยวของนางมัทนามากขึ้น อย่างไรก็ตามศกยคารรสจากเรื่องนี้ก็ไม่ให้ความอึดอ้อมใจเท่ากับ พระนลคำหลวง

วรรณคดีทั้ง 4 เรื่อง มิได้เป็นแต่เพียงวรรณคดีที่ให้ความบันเทิงใจเท่านั้น แต่ยังให้คติธรรมอันลึกซึ้ง สอนให้ไม่ตั้งตนอยู่ในความประมาท มีจิตใจที่เข้มแข็ง มั่นคง พร้อมจะเผชิญทั้งความทุกข์และความสุข เช่นเดียวกับตัวละคร "ความชัดเจนชีวิต" ที่ได้รับในครั้งนี้ ทำให้ผู้เสพเข้าใจชีวิตดียิ่งขึ้นและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข ทั้งในโลกแห่งความฝันและโลกแห่งความจริง

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าการศึกษาศงคารรศ อาจกระทำได้กับงานประพันธ์ที่ได้รับอิทธิพลของวรรณคดีสันสกฤตโดยตรง และน่าจะมีการศึกษาเปรียบเทียบงานที่เด่นในศงคารรศกับรสนอื่นด้วย